

Pastaruju metu Lietuvoje vis daugiau jaunimo spalio 31 dieną ima švęsti siautulingą ir bauginančią Helovyno šventę. Nieko nuostabaus, nes apie ją sukurta daug kino filmų, intriguojančiai pasakoja užsienio televizijos. Lietuviai panašiai siaučia per Užgavėnes. Gal viskas būtų gerai (juk panašiai prigijo ir šv. Valentino diena), bet šiuo rudens laikotarpiu lietuviai mini Vėlines, kurios yra susikaupimo, rimties, tylos metas. Garbinantieji Helovyną patys nežino, ką švenčia; žino tik tiek, kad reikia apsirengti kuo baisesniu padaru, šėlti, gąsdinti aplinkinius, prašyti saldinių. Išties Helovynas ir Vėlinės yra skirtingos šventės, turinčios skirtingą kilmę bei prasmę.

Helovynas - keltų Naujieji metai

Germanų tautos lapkričio 1-ąją dieną, kaip ir mes, švenčia Visų šventųjų dieną. Diena prieš šią šventę yra žinoma kaip Visų Šventųjų išvakarės, o angliškai tai skamba "ol helous yv" (All Hallows Eve), susiliejus garsams iš čia ir kilo šventės pavadinimas Helovynas. Šiuo metu ši šventė populiariausia Amerikoje, nors jos šaknys glūdi Europoje. Tai skirtingų senovės keltų ir krikščionybės švenčių mišinys. Galima drąsiai teigti, kad krikščionybė šiai šventei davė tik savo pavadinimą - Visų Šventųjų diena, kurią 1480 m. įteisino popiežius Sikstas IV.

Pats šventės turinys yra atėjęs iš keltų, kurie spalio 31 dieną šventė Naujųjų metų išvakarės. Senovės keltai tikėjo, jog tą dieną dvasios vaikščiojo tarp gyvųjų. Kad šios nepakenktų, reikėjo tapti nepažįstamam, užsimaskuoti, todėl žmonės persirengdavo dvasiomis, stengėsi atrodyti kuo panašesni į jas. Bijodami, kad svečiai iš anapus neužsibūtų per ilgai, visą dieną ruošdavo maistą, o vakare nešdavo ir palikdavo jį už gyvenvietės ribų. Tikėjo, kad dvasios eina paskui vaišes, švęsdamos jį skanauja ir dar metams pasilieka už miesto ribų.

Įsigalėjus krikščionybei buvo stengiamasi išguiti šią šventę. Pamažu ji neteko savo tikrosios

Naujųjų metų sutikimo prasmės, virto vaikų, kurie dar tiki dvasiomis ir mėgsta karnavalus, švente.

1840 metais daug airių imigravo į Jungtines Amerikos Valstijas. Kartu su jais į šią šalį pateko ir Helovyno šventė, kuri greit prigijo ir tapo labai mėgstama amerikiečių. Helovyno persirengėlių kaukės yra grynai germaniškos: raganos, juodos katės, goblinai, skeletai, vaiduokliai. Šventės spalva juoda, nes pats siautulyš prasidėdavo naktį, kai jau sutemę. Šventės simboliu yra tapęs ir moliūgas, išpjaustytas kaip žmogaus veidas ir simbolizuojantis šykštuolį Džeką, kuris buvęs toks šykštus, kad už savo ydą nebuvęs priimtas į rojų ir bastėsis po žemę kaip vaiduoklis.

Vėlių šventė

Nors per lietuviškąsias Vėlines taip pat prisimenami mirusieji, nepamirškime, kad germanai šventė Naujųjų metų pradžią. Be to, labai skiriasi švenčių nuotaika. Vėlines, kaip ir Helovyną, pakoregavo krikščionybė. Pirmiesiems krikščionims nesisekė palaužti senojo baltų tikėjimo ir išguiti pagoniškų švenčių, todėl beliko jas adaptuoti. Taip atsirado dvi rudens šventės, švenčiamos padieniui - Visi šventieji ir Vėlinės. Bet žmonės neskiria šių švenčių ir švenčia jas kartu. Vėlinės užgožė Visus šventuosius.

Vėlinių pavadinimas kilęs nuo žodžio "vėlė" - "mirusiojo dvasia". Tiesa, buvę ir kitokių pavadinimų: Ilgės, Zodušnų diena, Dūšių diena, Žemaičiuose vadinta Šermienia. Šią šventę baltai šventė spalio - lapkričio mėnesį. Tikėta, kad Vėlinių dieną Dievas leidžias mirusiems aplankyti savo gyvuosius giminaičius. Namiškiai laukdavo savo vėlių, pavalgę vakare nenukraudavo stalo, nes tikėjo, kad naktį čia puotaus mirusieji. Kartais namiškiai patys eidavo į kapines pakviesti vėlių į puotą. Žemaičiai tą dieną vėles iš kapų kviesdavo į pirtį, kur jų laukė nukrauti stalai, balti marškiniai. Patys tris dienas namie puotaudavo, o tada likusias pirtyje vėlių vaišes nunešdavo į kapus. Per Vėlines buvo įprasta gausiai šelpti elgetas. Jie gaudavo ne tik lašinių ir pyrago, bet ir visą Vėlinėms papjautą avį.

Helovyno austruoliai turi suvokti, kad ši šventė nelietuviška, kad ji ir germanų tautosose seniai praradusi savo tikrąją Naujųjų metų sutikimo prasmę. Nors kinai dar ir dabar Naujuosius sutinka kitu metu nei didžioji pasaulio dalis, mes kartu su jais nešvenčiame. Todėl dabar Helovynas tapo beprasmiu pasilinksminimu.

Lietuviškomis Vėlinėmis žavisi visas archajiškais papročiais besidomintis pasaulis. Kai kurios tautos net perima tradiciją degti kapuose žvakeles. Tai labai gražus ir prasmingas paprotys, kurio išguiti neįstengė net sovietinė santvarka.

Didžiausia Helovyno ir Vėlinių problema yra tai, kad šios šventės yra šalia viena kitos. Jei jas skirtų bent dvi savaitės, nekiltų tiek pasipiktinimo bei diskusijų. Tikrai sunku įsivaizduoti, kaip po siautulingo Helovyno vakaro galima greit susikaupti ir nurimusia širdimi eiti į kapus.

Straipsnis skelbiamas iš:<http://www.ve.lt/?data=2002-10-31&rub=1065924816&id=1035997834>